

NO. I

1996

A D A L Y A

ADALYA

SUNA - İNAN KIRAÇ
AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLİĞİ

ANNUAL OF THE
SUNA & INAN KIRAÇ - RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

Bilim Kurulu / Advisory Board Prof. Dr. Fahri IŞIK
Prof. Dr. Sencer ŞAHİN
Doç. Dr. Havva YILMAZ
Yayın Yönetim / Editör Kayhan DÖRTLÜK

Çeviriler / Translations Doğan Türker
T.M.P. Duggan
Margaret Payne

Yazışma adresi / Mailing address Kaleiçi Barbaros Mah. Kocatepe Sokak 25
ANTALYA-TÜRKİYE

ISSN 1301 - 2746

İÇİNDEKİLER

Refik DURU

- Burdur Bölgesi Neolitik Çağ Mimarlığı ve Anadolu'daki Çağdaşları Arasındaki Konumu
Hakkında 1

Fahri IŞIK

- Pamfilya ve Anadolu Gerçeği 23

Sencer ŞAHİN

- Perge Kentinin Kurucuları ve Plancia Magna 45

Esin OZANSOY

- Malatas'ın Khronographia'sında Iustinianos Dönemi Doğa Olayları 53

Nevzat ÇEVİK

- Yeni Bulgular Işığında Elmalı Yaylası 61

S. Yıldız ÖTÜKEN

- Likya Ortaçağ Araştırmaları ve Demre Aziz Nikolaos Kilisesi Kazısı 73

Kenan BİLİCİ

- Alanya Kalesi Kazısından Çıkan Bir Duvar Çinisi 87

H. Örcün BARIŞTA

- Antalya'nın Bazı Evlerinden Çalık Köşeler 95

Muhammet GÜÇLÜ

- XIX. Yüzyılın Sonlarında Antalya'nın İdari ve Demografik Yapısı 105

Giray ERCENK

- Hangi Murat Paşa? 111

Musa SEYİRCİ - Ahmet TOPBAŞ

- Antalya Yöresi Motifli Yörük Mezartaşları 115

Ioannes MALALAS, Bizans Khronikon yazımının (*Xρονογραφία*) en eski temsilcisiidir. Yunanlılaşmış Suriye kökenli bir Hıristiyandır. Yaklaşık 491 - 578 yılları arasında yaşamıştır. Antakya doğumlu olduğu sanılmaktadır. Süryaniceden gelen Malal veya Malel (*þόντωρ* = hatip) lakabı daha sonra Malalas'a dönüştürülmüştür. Aynı zamanda *ἱερόκηρυξ* (vaaz veren) ve *νομικός* (hukukçu) anlamına da gelebilmiştir. Retorik eğitimi görmüştür. Anastasios I (491 - 518)'in döneminden Iustinus (565-578) dönemine kadar yaşadığı söylemektedir. Tamamı elimize ulaşan en eski Bizans Khronikonu Ioannes Malalas'ındır. Malalas'ın yapımı “*Ιωαννου Μαλάλα Χρονογραφία*” başlığını taşımaktadır. 6. yüzyılın 2. çeyreğinde Khronikonunu yazmaya başladığı ve 565'de bitirdiği sanılmaktadır. 6. yüzyıla tarihlenmesine rağmen, diğer başka tarihsel yapıtlardan belirli noktalarda (Prokopios'tan Simokattes'e - [610 - 640] Herakleios'un zamanında eparkhos ve katip - kadar) farklılık sergilemektedir. Bazı araştırmalar olasılıkla onun İstanbul patriği Ioannes III Skolastikos (565 - 577) ile aynı kişi olduğuna inanmaktadır (Browning: 199). Oysa bu görüş artık reddedilmektedir (Baldwin: 1275). Yapıta egemen konumda olan Antakya'nın yerinden ve pek çok sayıdaki yerel haberlerin sergilenebilmesinden, açıkça Antakya kökenli olduğu sonucuna varılmıştır. Yapıta dünyanın kuruluşundan (İÖ. 1.9.5509) Iustinianos I'in imparatorluğunun son yılına kadarki dönemi (6074 = İS. 565) kapsamaktadır. Yapıta, 18 kitabı ayrılmaktadır. Son bölüm tamamlanmamıştır. Çeşitli konular yapıt içinde yer almıştır. Âdem ve yaratılış, eski Mısır'lılar, Anadolu halkları, Yunan mitolojisi, Roma'lıların ve Bizans'lıların politik tarihi gibi konulara yer verilmiştir. Yapıta temel merkezi Antakya'daki olaylara dayanmaktadır. (Özellikle Antakya için bk. G. Downey, *A History of Antioch in Syria*, Princeton 1961). Bu Khronikon, dünyanın kuruluşuyla Yunan mitolojisinden ve eski Doğu geleneklerinden (kitap 1-6) bahsettiğinden sonra Roma İmparatorluk çağını ve Hellenistik Diadokh'lar tarihini içeren (kitap 7-8) bölgümlerle devam ederek, Roma Cumhuriyet dönemini atlayarak, imparatorluk dönemininden Tetrarkhlar dönemine ulaşmaktadır (kitap 9-12). 13.-18. kitaplarda ise Bizans dönemi incelenmektedir. Sirasiyla, 13: İmparator Konstantinos I'in dönemi (Dindorf ed., 316 - 350), 14: İmparator Theodosios Neoteros'un dönemi ve Leon Mikros'un imparatorluğuna kadar (Dindorf. ed., 351 - 376), 15: İmparator Zenon'un dönemi ve Anastasios I'in imparatorluğuna kadar (Dindorf. ed., 377 - 391), 16: İmparator Anastasios I'in dönemi (Dindorf ed., 392 - 409), 17: İmparator Iustinus'un dönemi (Dindorf ed., 410 - 424), 18: İmparator Iustinianos'un dönemi (Dindorf ed., 425 - 496).

Khronikon, dönemin güncel diliyle yazılmış olup, uzun yüzyıllar popülerliğini korumuştur. Bizans Khronikon yazımında etkinlik sağlayamamıştır, fakat o dönemin Doğu ve Slav dünyasında, son olarak da Batı'da etkili olmuştur. 1-18. kitapları, Antakya'nın tarihiyle sıkı bir ilişki içinde olup, monofizit bir havaya sahiptirler. Oysa 18. kitap yazının bir ortodoks ideoolojiyi benimsediğine işaret etmektedir. 18. kitabın ortalarında (Dindorf ed., s. 473, 5) bir boşluk vardır. Bu bölümde Antakya'dan sonra ağırlık merkezi İstanbul'a kaymaktadır. Yapıta en önemli ve en mükemmel örneği kodex Oxford, Bodleian Library, Baroccianus 182 (11. yüzyıl) no'lu el yazmasıdır. Khronikonun metni üzerindeki bilgilerimiz adı geçen el yazmasının kötü durumda olmasından dolayı sınırlı kalmaktadır. Birinci bölümün yazılış zamanı genel olarak 6. yüzyılın 2. çeyreği olarak kabul edilmektedir, son bölüm ise Iustinianos'un ölümünden sonraki yıllarda ulaşmaktadır (565). El yazmasında başlangıç eksiktir, ki bu bölüm birinci bölümün tamamını, ikinci bölümün başlangıcını ve 18. kitabın da sonunu oluşturmaktaydı. Aradaki sayfaların kaybolmasıyla Caracalla'nın ölümünden (217) Valerianus'un tahta çıkışına kadarki (253) dönemde bir boşluk oluşmuştur (s. 295,17 vd.).

* Dr. E. Ozansoy, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü Öğretim Üyesi - İSTANBUL.

Khronikon, Hıristiyanlık ve onun savunuculuğu karakterini taşımaktadır, geniş kitlelere ve din adamlarına hitap etmektedir. Tanrı'ya karşı derin saygınlığı ve imparatorlara karşı sadakatı gösterir. Kahramanların kişilikleri derin bir doğrulukla tarif edilmektedir. Aynı zamanda mitlerden, efsanelerden ve tamamıyla ikinci derece önemdeki olaylardan söz etmektedir. Dili, imparatorluğun Doğu vilayetlerinin ortak bir aynasıdır. Dönemin dilsel yapısı bakımından önemi çok büyütür (A. Vasiliev, Ἰστορία Βυζαντινῆς Αυτοκρατορίας, Αθήναι 1954, s. 231). Vasiliev, Malalas'ın Khronikon'unu Bizans İmparatorluğunda konuşulan yerel Yunanca halk dilinde yazılmış ilk yapıt olarak karakterize etmektedir. Dil, Yunanca ve Latince karışımı unsurlarından oluşmuş ve bu unsurlar yapıtın içine işlemiştir; oldukça fazla Anadolu tipi dil anlatımlarına rastlanmaktadır, (bk. özellikle K. Weierholt, Studien zur Sprachgebrauch des Malalas, Oslo 1963). Krumbacher ise (Krumbacher: 663) Khronikon'u "Yunan halk dili lehçesinin ilk büyük yapıtı" olarak nitelendirmektedir.

Malalas, yaşamış olduğu çağlarda sadık bir tebaa ve Iustinianos'un mutlak bir taraftarıydı. Askeri önlemler, imparatorun politikası ve yasaları daima doğru ve anlaşılır olarak değerlendirilmekteydi, Iustinianos, pek çok kez velinimet olarak gösterilmektedir. Örneğin: Iustinianos, servetini kaybeden bir Comes Domesticorum'un (saray muhafizlarının başı) kızlarını koruyan (Malalas, Khronographia 18, 439), Antiokeia, Laodikeia ve Seleukeia kentlerini vergiden muaf tutan (18, 444, 1-4), her yıl Antiokeia hastanesine parasal yardımda bulunan (18, 452, 1-3) bir hayırhah olarak gösterilmektedir. Tüm bu övgülerden sonra Malalas, Iustinianos hakkında yumuşak bir eleştiriye de dile getirmektedir:

"Aynı indiktion'un Mayıs ayında İstanbul'da ekmek kıtlığı baş gösterdi ve kısa sürede insanlar zayıfladılar. Halk, imparatorun doğum gününde, yanında Pers elçisinin de bulunduğu sırada, şikayetlerini dile getirdi. İmparator kızarak, kentin valisi Mousonios'a Benetoilər (Maviler) grubundan bazı namlı insanların yakalanmasını ve cezalandırılmasını emretti. Bu ekmek kıtlığı üç ay sürdü ve birkaç gün sonra çeşitli kentlerde korkunç şimşekler çıktı ve gök gürültüleri duyuldu, öyleki pek çok kişiye zarar verdi" (18, 488, 5-14).

Aynı derecede "dini bütün" imparatoriçe Theodora'nın kadın tacirlere karşı aldığı sert önlemlere de övgüde bulunmaktadır. Örneğin:

"Bu zamanda, dini bütün Theodora yaptığı tüm iyilikler arasında şunu da yaptı: Kadın tacirleri olarak bilinen kişiler her yerde kızları olan fakir aileleri araştırarak dolaşıyorlar ve bu ailelere söz, yemin ve az miktarda da para vererek kızlarını alıyorlardı. Bu kızların talihsizliklerinden yarananarak, bunları piyasaya sürüp vücutlarından haram kâr kazanıyor ve onları piyasaya sürülmeye mecbur ediyorlardı. İmparatoriçe, bu kadın tacirlerinin zorla toplatılması emrini verdi; bunların bu kederli kızlarla getirilmesiyle, her birinin yemin etmelerini ve kızları ebeveynlerine geri vermelerini emretti; ve adam başı beşer altın para verilmesini ve bundan sonra herkese yeminle kadın tacırlığı yapmamalarını söyledi. Dini bütün imparatoriçe bu bedbaht kölelikten kızları azat etti, diğerlerine ise bir daha kadın taciri olmamaları emrini verdi; kızların vücutlarına giysi armağan etti ve birer de altın para vererek gönderdi" (18, 440, 14-23 - 441, 1-6).

Malalas'ta imparatorların yapı etkinlikleri, üstün övgülerin konusunu oluşturmaktadır ve "ktizein", (inşa etmek) fiiliyle vurgulanmaktadır. İmparatorluk ideolojisinin ruhuna uygun olarak, ilahi yaratmanın yeryüzündeki temsilcisinin yaratıcı etkinlikleri ve aynı zamanda basit onarımları da "ktizein" fiiliyle belirtilmektedir. Örneğin:

"Dagistheos lakabıyla bilinen bu imparator, imparator Anastasios'un inşa ettirdiği İstanbul'daki halk hamamını tamamladı. İmparatorluk sarnıcının orta bölümünü inşa etti. Hadrianus suyunu bu sarnıça aktarma düşüncesindeydi. Ayrıca kentin su kanalizasyonunu da yeniledi" (18, 435, 18-20 - 436, 22: Iustinianos dönemi).

Tarihsel olaylar herhangi bir seçmeye ve akılçılık bir değerlendirmeye tabi tutulmadan, aralarında herhangi bir bağlantı kurulmadan ortaya konulmaktadır. Tarih öncesi dönem ve mitoloji olduğu kadar, Roma imparatorluğu dönemi üzerine de pek çok asılsız olaylara değinmektedir. Her Roma ve Bizans imparatoru anlatılırken ilkin nükteli bir tarif, yani bedensel karakterini dile getiren bir açıklama sunulmaktadır. Sık sık bedensel özelliklere, manevi yetenek ve karakter özelliklerini belirten bazı sıfatlar eklenmektedir. Bu sıfatların çeşitliliği dikkat çekmektedir. Çok sık “inşa etmesini seven” ve “okumuş - bilgin” sıfatlarıyla karşılaşılmıştır, “Tanrı’yi seven” sıfatı sadece Büyük Konstantinos’u karakterize etmektedir. Hıristiyanlığı karakterize etme tüm imparatorları içermemektedir.

İmparator Anastasios I için, bedeni yapıya ilişkin karakteristik sıfatlar kullanılmaktadır: “Çok uzun boylu, iri yarı, güzel giyimli, yuvarlak yüzlü, saçı sakalı birbirine karışmış, sağ gözü mavi, sol gözü siyah, gözleri normal biçimde ve sakalı da sıkçaydı” (16, 392, 7-10).

İmparator Theodosios I için, sadece ruhsal özellikler içeren sıfatlar (“Hıristiyan, aklı - selim sahibi, dini bütün ve muktedir”) kullanılmıştır. (13, 344, 13-14).

İmparator Julianos için de hiçbir olumsuz nitelikle karşılaşmıyoruz; sadece “kanun çiğneyen, zihni açık” gibi ifadelere raslanmaktadır. (13. 326 , 16).

Pek çok bilgiler okuyucuya karışık ve sık sık da denetimsiz olarak sunulmaktadır. Bu bilgiler geniş bir yelpaze içinde yer almıştır. Göksel olaylar, özellikle ateşlerin, kanlı tozların, kırmızı taşların ve meteorların gökten düşüğüne dair haberler Tanrı korkusu yaratmıştır. Kuyruklu yıldızlar, bilindiği gibi, kötü havanın veya kuraklığın ön habercisidir. Bunlar, gökyüzünün şeytanları veya felaketlerin, korkuların, ölümlerin ön işaretleri olarak yorumlanmaktadır. Malalas’da örneğin şu anlatımlara rastlamaktayız (Iustinianos Dönemi):

“İmparator Iustinianos döneminde, batıda büyük ve ürkütücü bir yıldız göründü, üzerinde beyaz işinleri vardı ve onun yıldırım gönderen bir özelliği vardı; bazıları yıldızın aydınlatıcı olduğunu söylüyordu. 20 gün aydınlatarak kaldı ve kuraklık meydana geldi ve kentlerde sansasyon yaratan cinayetler ortaya çıktı ve tehdit dolu başka şeyler de oldu” (18, 454, 5-10).

“Ve aynı zamanda gece yarısından şafak vaktine kadar süren bir yıldız kayması olmuştur. O kadar ki herkes hayrete düşerek, şimdiye kadar böyle birşeyin olduğunu görmedik dedi” (18, 477, 10-12).

“5. indiktion’un Kasım ayında gökyüzünde bir ateş göründü, doğudan batıya uzanan mızrak biçiminde bir ateşi bu” (18, 488, 15-17). 556 yılı Kasım ayı; bk. Grumel, La Chronologie, Paris (1958) 470.

“Kasım ayında, İstanbul’dada çok kuraklık oldu, çeşme başlarında kavgalar oluyordu ve sürekli poyraz rüzgarları esiyordu; Ağustos’un başından beri lodos esmediğinden gemilerin üçüncü filosu gelemedi, böylece patrik Eutychios Kudüs’e ayin yapmak için gidemedi” (18, 492, 11-16).

Depremler, yangınlar, seller gibi doğal afetler de, pek çok kez “Theomenia” (Tanrı’nın gazabı) olarak karakterize edilmektedir. Malalas’ın yapıtında oldukça sık depremlerden söz edilmektedir ve genellikle de tanrısal hoşnutsuzluğun bir göstergesi olarak belirtilmektedir.

Malalas, Konstantinopolis (İstanbul) ’teki ilk büyük depremin İmparator Theodosios II.’nin (408 - 450) döneminde olduğunu söylemektedir:

“Bu imparatorun döneminde, 26 Ocak gecesinde İstanbul doğal afet, deprem yüzünden zarar gördü,

deprem Troadesion denen embolos'lardan¹ Bakır Tetrapylon'a (Forum Tauri'nin yakınındaki bir yerdir) kadar hissedilmiştir. İmparator, senato, halk ve din adamlarıyla birlikte yalnızak günlerce ibadet etti" (14, 363, 20-23 - 364, 1-2). Bu deprem için tek zamanlama (İmparator Theodosios II.'nin son dönemleri), 26 Ocak 447 yılının pazar günü olarak verilmektedir².

Malalas'ın 18. kitabındaki (Iustinianos Dönemi) depremler dizisi Pompeiopolis (Mysia), Antiokheia (Antakya), Laodikeia, Amaseia (Amasya), Myra (Demre), Kyzikos ve Konstantinopolis (İstanbul) kentlerini kapsamaktadır. Şiddetli depremler, bu kentlerde büyük hasarlara neden olmuştur. Bu depremler sırasıyla şöyledir:

1) "O zaman Pompeiopolis'te (Mysia) doğal afet yüzünden yıkım oldu, kentin yarısı halkla birlikte ansızın yer yarıldı ve yok oldu. Yarığa düştüler ve bunların sesi kurtulanlar tarafından işitildi. Bu imparator yer altına düşenlerin kurtarılması ve hayatı kalanlar için kentin yenilenmesi amacıyla birçok harcamalarda bulundu". (18, 436, 17-21 - 437, 1-2 : Bu deprem Iustinianus'un 9. İmparatorluk yılı olan 536'da olmuştur).

2) "Bu zaman içerisinde Antakya'da doğal afet oldu, bu da Antakya'daki afetlerin altıncısıdır. Deprem bir saat sürdü ve bu depremle birlikte korkunç bir uğultu duyuldu, daha önce meydana gelmiş yer sarsıntılarından sonra yeniden inşa edilen binalar, surlar ve bazı kiliseler de yıkıldı. Bu olayın haberi başka kentlere de ulaştı ve bütün bu kentler yasa bürünerek ibadet ettiler. Kentin etrafındaki yöreler de zarar gördü. Bu depremde beş bin kadar kişi öldü. Kurtulanlar başka kentlere ve dağlara gittiler. Patrik Ephraimios bütün olup bitenleri imparatora bildirdi; olaylar İstanbul'da işitildiğinde günlerce ibadet ettiler" (18, 442, 18-22 - 443, 1-7).

3) "O zaman Laodikeia'da ilk felaket deprem dolayısıyla oldu; bu kentin yarısı korkudan zarar gördü ve Yahudilerin Synagogları da yıkıldı. Bu badirede yedibinbeş yüz kişi yok oldu, bunların çoğu Yahudi, bir bölümü de Hristiyandır; bu kentin kiliseleri Tanrı tarafından sakınıldığı için zarar görmediler. İmparator kentin gereksinimi için iki kentenarion (bir kentenarion 100 libre altın içermektedir. Bir libre 323-326 grama bedeldir) para bağışında bulundu" (18, 443, 8-15 - 443). Bu deprem 528 yılında olmuştur; bk. RE, Suppl. IV. s. 356.

4) "O zaman Pontus Amasya'sı ve çevresi de doğal afet yüzünden zarara uğradı. Bu imparator bu kente çok bağısta bulundu" (18, 448, 3-5).

Bu afet 529 yılında olmuştur, bk. V. Grumel, *La Chronologie*, Paris 1958, s.478.

5) "O zamanda Lykia'nın Myra (Demre) kentine bir doğal afet oldu ve bu imparator halka birçok bağışlarda bulundu ve Myra'da çok sayıda yapı inşa etti" (18, 448, 17-19). Bu afet 530 yılında olmuştur; bk. Grumel, 478.

6) "7. indiktion'un Eylül ayında, Kyzikos'da bir deprem oldu ve kentin yarısını yerle bir etti" (18, 482, 11-12). Yılı 543, 6 Eylül (Iustinianos'un 16. imparatorluk yılı); bk. Grumel, 478.

7) "2. İndiktion'un Ağustos ayında, korkunç bir deprem oldu. İstanbul'daki birçok evin, hamamın ve surun bazı bölümleri zarar gördü. Bu dehşette Konstantinos meydanındaki heykelin elindeki mızrak

1 Embolos: Malalas'ta embolos, porticus veya colonad anlamına gelmektedir. Malalas, embolos sözcüğü yerine stoa veya porticus sözcüklerini hiç kullanmaz. Embolos tekil olarak kullanıldığında, sözcük tek bir colonad (sütunlu galeri) anlamına gelir. Örneklerinde görüldüğü gibi (16, 394, 23 - 395, 1; 18, 474, 19 - 490, 19; 491, 8), "embolos'un" cadde boyunca uzanan bir çift colonad veya açık bir alanda iki veya daha fazla colonad olduğuna dair herhangi bir belirtme yoktur; krş. G. Downey, "Imperial Building Records in Malalas", *Byzantinische Zeitschrift* 38, 1938, 308. Embolos çoğul olarak kullanıldığında açık ya da kapalı alanlarda yapılan mimari dokular kastedilmektedir (örneğin 14, 363, 12 - 363, 22).

2 Grumel, *Chronologie*, 316; B. Croke, "Two Early Byzantine Earthquakes and their liturgical Commemoration", *Byzantion* 51, 1981, 131 - 133.

düşü ve toprağa üç arşın boyunda saplandı. Yıkıntılar altında çok kişi kaldı. Bu badireden pek çok kent zarar gördü. Bu kentlerden birisi olan Nikomedea'nın da (İzmit) bir bölüm yıkıldı, yıkıntıların altından günlerce sonra bazı kişiler canlı olarak çıkarıldı. Bu deprem 40 gün boyunca kendini yineledi" (18, 486, 23 - 487, 1-9). Bu depremin yılı 553, 15 Ağustos'tur. (Justinianus'un 27. imparatorluk yılında); bk. A. Perrey, *Mémoire sur les tremblements de terre ressentis dans la péninsule turco-hellénique et en Syrie (Mémoires couronnés et mémoires des savants étrangers publiés par l' Academie royale de Bruxelles, t. XXIII, 1848 - 1850)*, s. 10.

8) "6. İndiktion'un aralık ayında, gece yarısı çok korkunç bir deprem oldu, o kadar ki İstanbul'un iki suru zarar gördü, eski olanı Konstantinos zamanında yapılan ve diğerinin de Theodosios zamanında yapılan surlar; ve kiliselerin de bazı yerleri yıkıldı, en çoğu da Hebdomos (Bakırköy) semtinde olanlar yıkıldı ve Sekoundianos'da bulunan bir sütun abidesiyle birlikte düştü. Region'da da (Bakırköy'de bir yer) pek çok sütunlar yıkıldı. Pek çok kişi yıkıntılar altında öldü; bazılarını da günlerce sonra yıkıntıların altından çıkardılar. Kentin dışında bulunanlar da aynı korkuya düştüler. Bu ürkütücü tehdit 10 gün sürdü. Bundan sonra insanlar sabahlara kadar süren ayinler ve dualar yaptılar. Tanrı'dan bir şey umaraktan kilisede yalvardılar. İmparator Justinianos 30 gün tacını giymedi" (18, 488, 20-22 - 489, 1-10). Bu depremin yılı 557, 14 - 23 Aralık'tır; bk. Grumel, 478.

Malalas zengin tecrübe ve kişisel özel bilgilerin dışında, Khronikon'unun yazımında sırasıyla şu yazarları temel almıştır (Erken Bizans dönemi yazarları): Sextus Iulius Africanus (3. yüzyıl, kilise tarihçisi), Dominos (Khronikon yazarı), Theophilos (2. yüzyılın 2. yarısı), Timotheos (Khronikon yazarı), Nestorianos (5. yüzyıl, İstanbul patriği), Eustathios Epiphaneias (5. - 6. yüzyıl, tarihçi).

Malalas'la çağdaş veya geç dönem bazı yazarların da, Malalas'ın Khronikonunu kaynak aldıkları görülmektedir. Bu yazarlar sırasıyla şöyledir:

Ioannes Ephesos - 6. yüzyıl, Efes'li kilise tarihçisi,
 Euagrios - 6. yüzyıl, kilise tarihçisi,
 Ioannes Antiochensis - 7. yüzyıl, Antakya'lı tarihçi,
 Paschalio Khronikon (Chronicon Paschale) - 7. yüzyıl, Paskalya Khronikon'u
 Ioannes Nikios - 7. yüzyıl, tarihçi. Nikiu piskoposu
 Ioannes Damaskenos - 7. - 8. yüzyıl, Suriyeli kilise babası,
 Theophanes Homologetes - 8. - 9. yüzyıl, Khronikon yazarı,
 Georgios Monakhos - 9. yüzyıl, tarih yazarı,
 Georgios Kedrenos - 11. - 12. yüzyıl, Khronikon yazarı,
 Ioannes Zonaras - 12. yüzyıl, Khronikon yazarı,
 Theodoros Skutariotes - 13. yüzyıl, Khronikon yazarı,
 Nikephoros Kallistos - Ksanthropulos - 13. yüzyıl.

Bizans edebiyatının ilk tarihsel yapıtlarından biri olan Malalas'ın yapımı, ilk Bizans evrensel tarih kaydı olması nedeniyle önemlidir. Malalas'ın eski metnin yerini alabilmesi için 11. yüzyılın dini Slavca çevirisini çok önemlidir. Çünkü, bu metin Baroccianus 182. no'lu el yazmasından çok daha zengin bir şekilde çevrilmiştir. Yapıtı, Kiev'de de tercüme edilmiştir³. Aynı zamanda Gürcüce'ye de çevrilmiştir⁴. Bunun dışında Malalas, eski Slav edebiyatında da önemli bir etki yapmıştır. Kiev'de de halkın en çok sevdiği yazarlardan biri olmuştur⁵.

3 E. M. Susturovic, *Drevnsslavjanskij perevod Chroniki Ioannes Malaly. Istorija izuchenija, Vizantiiskii Vremennik* 30, 1969, 136-152.

4 C.F. Gleye, "Die grusinische Malalas - Übersetzung", *Byzantinische Zeitschrift* 22, 1913, 63-64.

5 Z.V. Udal'cova, "La Chronique de Jean Malalas dans la Russie de Kiev", *Byzantion* 35, 1965, 575-591; E.M. Sustorovic, "Chronika Ioanna Malaly i antichnaja tradicija v drevnerusskoj literature", *Trudy Otdela drevn. lit.* 23, 1968, 62-70.

IOANNES MALALAS KHRONÍKON'U EDİSYONLARI

- 1) L. DINDORF, *Ioannis Malalae Chronographia*, Corpus Scriptorum Historiae Byzantinae, Bonn 1831.
- 2) J.P. MIGNE, *Patrologia Graeca*, t. 97, Paris 1865, dizi 65 - 717.
- 3) C. MÜLLER, *Fragmenta Historicorum Graecorum*, t. IV, Paris 1851.s.535 - 622.
- 4) J.P. MIGNE, *Patrologia Greaca*, t. 85, Paris 1853, dizi 1808 -1824 (*Fragmenta Tusculana* olarak bilinen parçalar).
- 5) A. SCHENK STAUFFENBERG, *Die römische Kaisergeschichte bei Malalas* (Kitap 9-12), Stuttgart 1931.
- 6) E.-M. JEFFREYS - R. SCOTT et alii, *The Chronicle of John Malalas*, Byzantina Australiensia, 4, Melbourne 1986.
- 7) M. SPINKA - G. DOWNEY, *Chronicle of John Malalas*, Kitap 8-18, Chicago 1940.
İngilizce tercümesi (10./11. yy. Malalas'in geç dönem dini - slavca tercümesi esas alınarak) yapılmıştır.

IOANNES MALALAS'IN KHRONÍKON'U İLE İLGİLİ SEÇME BİBLİYOGRAFYA

- 1) B. BALDWIN, *Oxford Dictionary Byzantium*, II, Oxford - New York 1991, s. 1275, s.v. Malas John.
- 2) Βασιλικοπούλου - Ιωαννίδου A., Η βυζαντινή Ιστοριογραφία 324 - 1204: Σύντομη επισκόπηση, Αθήνα 1984, S.34 -35.
- 3) R. BROWNING, "Malalas", *Penguin Companion to Literature*, IV, Harmondsworth 1969.
- 4) W. BUCHWALD - A. HOHLWEG - O. PRINZ, *Tusculum - λεξικόν Ελλήνων και Λατίνων συγγραφέων της αρχαιότητας και του μεσαίωνα*, I, Αθήνα 1993, s. 260 - 261 (A. Hohlweg'in maddesi)
- 5) M. ELIS. COLONNA, *Gli storici bizantini dal IV al XV secolo*. I: *Hohlweg'in Storici profani*, Napoli 1956, s. 73 - 77.
- 6) Χριστοφιλοπούλου Αικ., *Βυζαντινή Ιστορία*, I: 324 - 610, Θεσσαλονίκη 1992².
- 7) A.J. FESTUÎGÈRE, *Notabilia dans Malalas*, I, Rev. de Philologie 52 , 1978, 221 - 241 ve 53, 1979, 227 - 237.
- 8) E. HÖRLING, *Mythos und Pistis*, Zur Deutung heidnischer Mythen in der christlichen Weltchronic des Johannes Malalas, Diss. Lund 1980.
- 9) H. HUNGER, *Βυζαντινή λογοτεχνία : η λόγια κοσμική γραμματεία τῶν Βυζαντινῶν*, II, Αθήνα 1992, s. 116 - 125.
- 10) E. JEFFREYS - B. CROKE - R. SCOTT (eds) *Studies in John Malalas*, Byzantina Australiensia, 6, Sydney 1990.
- 11) Καραγιαννόπουλος I., Πηγαί της βυζαντινής ιστορίας, Θεσσαλονίκη 1987⁵, s. 163 - 164 (No. 126).
- 12) J. KARAGIANNOPULOS - G. WEISS, *Quellenkunde zur Geschichte von Byzanz*, Wiesbaden 1982, s. 281 - 282 (no. 87).
- 13) K. KRUMBACHER, *Ιστορία Βυζαντινής Λογοτεχνίας* , τ . A, Αθήνα 1974, s. 658 - 679.
- 14) Λουγγής T., Η ιδεολογία της βυζαντινής ιστοριογραφίας, Αθήνα 1993, s. 31 -35.
- 15) G. MORAVCSIK, *Byzantinoturcica*, I, Berlin 1958² (ve 1983²), s. 329 - 334.
- 16) Παπακωνσταντίνου Θ., *Μαλάλας* maddesi, Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια "ΠΥΡΣΟΥ", τ. I6 Αθήνα 1964². s. 570 - 571.
- 17) Σαββίδης A., *Μαλάλας* maddesi, Μεγάλη Γενική Εγκυκλοπαίδεια "ΥΔΡΙΑ", τ. 37, Αθήνα 1985, s. 262 - 263.
- 18) Udal'tsova Zinaida, " Ioan Malala" bölümü, cilt Kultura Vizantii IV - petraja polovina VII, Moskva 1984, s. 246 - 260.
- 19) K. WEIERHOLT, *Studien zum Sprachgebrauch des Malalas*, Oslo 1963.
- 20) K. WOLF, "Malalas" maddesi, RE IX, 2 (1916), 1795 -1799
- 21) J. A. OCHOA, *La Bibliografia Sobre La Cronografia De Juan Malalas*, Erytheia 9.1 (1988), s.61 - 75.

SUMMARY

**Natural Events During the Period of Iustinianos
as Narrated in the “Khronographia of Malalas”**

In this article, Dr. Esin Ozansoy presents a translation of the natural disasters (i.e. earthquakes) which Malalas of Antiocheia (Antakya) narrated in his “Khronikon”, a book of history about the events taking place during his life-time. The said events are concentrated mainly in two cities, namely those taking place in Antiocheia, the birth place of Malalas, and those in Konstantinopolis (İstanbul), after he had moved to that city to become an official at the Emperor’s Court.

